

Pukovnik
Stevo TANKOSIĆ

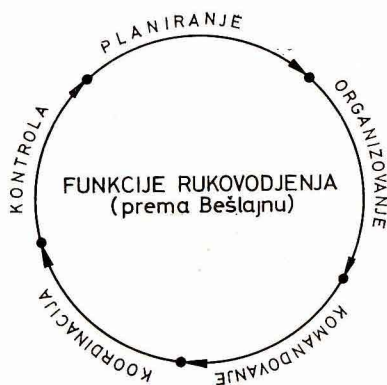
O RUKOVOĐENJU I KOMANDOVANJU U TEORIJI I PRAKSI VOJNE ORGANIZACIJE

U Vojnom delu br. 2/75. objavljen je članak »Odnos rukovođenja i komandovanja u teoriji i praksi vojne organizacije«, u kome je potpukovnik mr Branislav Jovanović izložio razlike koje postoje u vojnoj literaturi u pojmovnom definisanju i razgraničavanju odnosa između rukovođenja i komandovanja. Sasvim osnovano autor članka ukazuje na potrebu raščišćavanja i prevazilaženja tih razlika, koje dovode do ozbiljne zbrke u teoriji i nesporazuma u praksi rukovođenja i komandovanja. Pored toga, on je izložio svoje mišljenje što treba podrazumevati pod terminom »rukovođenje« i »komandovanje«, i pri tome je dao svoje poimanje njihovog odnosa, ili, bolje rečeno, podržao jedno od postojećih shvatanja.

Slazem se sa autorom članka da se mnoštvo različitih pogleda o suštini rukovođenja i komandovanja može uopštiti i, u osnovi, svesti na tri različite skupine. Prvoj skupini pripadaju autori kod kojih su rukovođenje i komandovanje sinonimi. Drugu skupinu obrazuju autori koji smatraju da su rukovođenje i komandovanje dve funkcije istog sadržaja, koji zavisi od starešine — tj. da li pri obavljanju tih funkcija preovlađuje rukovođenje ili komandovanje. Trećoj skupini pripadaju oni koji smatraju da je komandovanje deo procesa rukovođenja, tj. jedna od funkcija tog procesa. To mišljenje podržava i B. Jovanović u svom članku.

On kaže: »Komandovanje je deo procesa rukovođenja... Ova tvrdnja ima najviše pristalica. Između ostalog, i zbog toga što je najpodesnija da objasni odnos između rukovođenja i komandovanja«. Izgleda da su to glavni razlozi zbog kojih se autor članka opredelio da podrži navedeno, Bešlajново, shvatanje procesa rukovođenja.

Tvrdnja da ima najviše autora koji prihvataju i podržavaju Bešlajnovu sistematizaciju procesa rukovođenja (slika 1) može biti prihvatljiva samo ako se ne pravi razlika između te sistematizacije i sistematizacije koju je dao Fajol (slika 2), jedan od pionira na polju razvoja naučne teorije i prakse industrijskog rukovođenja. Zapravo nije teško uočiti da između te dve sistematizacije i ne postoji nikakva suštinska razlika.

Fajol je raščlanio proces rukovođenja na pet funkcija: planiranje, organizovanje, naređivanje, koordiniranje i kontrola. Kasnije tu Fajolovu sistematizaciju prihvatio je Bešlajn s tim što je umesto reči *naređivanje*, upotrebio reč *komandovanje*. To je samo igra reči, jer Bešlajn pod tim podrazumeva naređivanje. To isto podrazumeva i B. Jovanović. On kaže: »Komandovanje... To je proces koji nastaje posle donete odluke, a realizuje se aktima komandovanja: naređenjima (usmenim i pismenim), naredbama, zapovestima i direktivama«. Dalje on zaključuje: »To znači, da bez funkcije komandovanja rukovođenje u oružanim snagama ne bi moglo da funkcioniše«. Nije jasno na čemu se zasniva ova tvrdnja kad pod komandovanjem njen autor podrazumeva *naređivanje*, a time je potpuno prihvatio Fajolovu sistematizaciju, prikazanu na slici 2. Budući da se autor te sistematizacije koristio različitim kriterijumima za definisanje pojedinih funkcija, njegova sistematizacija teško bi izdržala bilo kakvu kritiku. To je posebno karakteristično za organizovanje i naređivanje. Postavlja se pitanje da li u hijerarhiji funkcija naređivanje može imati isti rang kao i organizovanje.

Da bismo *organizovali* izvršenje planirane akcije, pored ostalog, njene učesnike moramo upoznati: ko, kada, gde, s kim i kako treba da dejstvuje (radi). Zbog toga grupa sovjetskih autora (Ivanov, Saveljev i Šemanski) u svom delu »*Osnove komandovanja jedinicama*« kaže »da se organizacija borbenih dejstava jedinica sastoji, pre svega, u prenošenju donete odluke do izvršioca i u postavljanju konkretnih zadataka«.

Iz navedenog proizilazi da je sa stanovišta teorije i prakse rukovođenja u oružanim snagama teško prihvatljiva sistematizacija procesa rukovođenja koju je dao Fajol, jedan od najpoznatijih pionira naučne teorije i prakse industrijskog rukovođenja. Isto tako smatramo da je vrlo teško prihvatiti sistematizaciju procesa rukovođenja koju je dao Bešlajn, a za koju se zalaže i potpukovnik mr Branislav Jovanović. Kao što je poznato, Bešlajn identifikuje komandovanje sa naređivanjem. Ako je naređivanje identično komandovanju, i ako tu delatnost vrši komandat (komandir) jedinice, onda moramo postaviti pitanje: — zašto iz procesa komandovanja isključujemo *odlučivanje* koje prethodi naređivanju, a *koje* u vojnoj organizaciji *spada u isključivu nadležnost komandanta* (komandira) *jedinice*? Pored toga, treba postaviti pitanje: — zbog čega se isključuju iz procesa komandovanja misaono-stvaralačke aktivnosti komandanta (komandira) i drugih starešina koje prethode donošenju odluke, kao i aktivnosti starešina koje slede nakon prenošenja te odluke na potčinjene? Konačno došli smo u fazu razmišljanja u kojoj moramo postaviti pitanje: — da li se u vojnoj organizaciji *rukovodi* ili *komanduje*, ili se pak *rukovodi i komanduje*?

Na ta pitanja možemo dati pravilan odgovor tek pošto detaljno upoznamo i anlaziramo proces rukovođenja i komandovanja i definišemo predmet i sadržaj teorije rukovođenja i komandovanja. Zbog metodoloških razloga najpre ćemo izložiti sadržaj i suštinu procesa rukovođenja i predmet i sadržaj teorije rukovođenja, a zatim ćemo potražiti i analizirati razlike i podudarnosti (identičnosti) u procesu rukovođenja i komandovanja i u predmetu i sadržaju teorije rukovođenja i komandovanja. To će nam omogućiti da damo pravilan odgovor na postavljena pitanja.

SADRŽAJ I SUŠTINA PROCESA RUKOVOĐENJA

Rukovođenje je dinamički proces u kome komanda (organ rukovođenja) određuje cilj predstojeće akcije i neprekidno usmerava datu organizacijsku jedinicu (objekat rukovođenja) ka realizaciji toga cilja.

Rukovođenje je intelektualna aktivnost starešina koja ima svrhu i sadržaj. Svrha rukovođenja je obezbeđenje neprekidnog i efikasnog funkcionisanja organizacije kojom se rukovodi. Sadržaj rukovođenja je usmeravanje organizacije u celini i njenih delova pri izvršavanju zadataka u miru i ratu.

Rukovođenje predstavlja jedno od opštih svojstava mnogih sistema. Bez njega ne može postojati i normalno funkcionisati nijedan biološki, tehnički ili društveni sistem.

Pored mnogih specifičnosti, svaki sistem kojim se rukovodi ima i mnogo zajedničkog sa drugim sistemima. Zbog toga svi ti sistemi deluju na osnovu opštih zakonitosti i principa koje izučava relativno mlada nauka-kibernetika.¹⁾

S gledišta kibernetike svako rukovođenje u dinamičkom sistemu, *po svojoj formi* (vanjskom ispoljavanju), predstavlja poseban vid delatnosti organa rukovođenja, koji se sastoji u određivanju cilja i načina dejstva objekta (jedinice) kojim se rukovodi, a i u delovanju na njega radi ostvarenja tog cilja. Zbog takvog delovanja održava se neophodna stabilnost sistema u uslovima stalnih promena u unutrašnjoj i spoljnoj sredini, sprečava se njegova dezorganizacija i postiže željeni efekat funkcionisanja (dejstva).

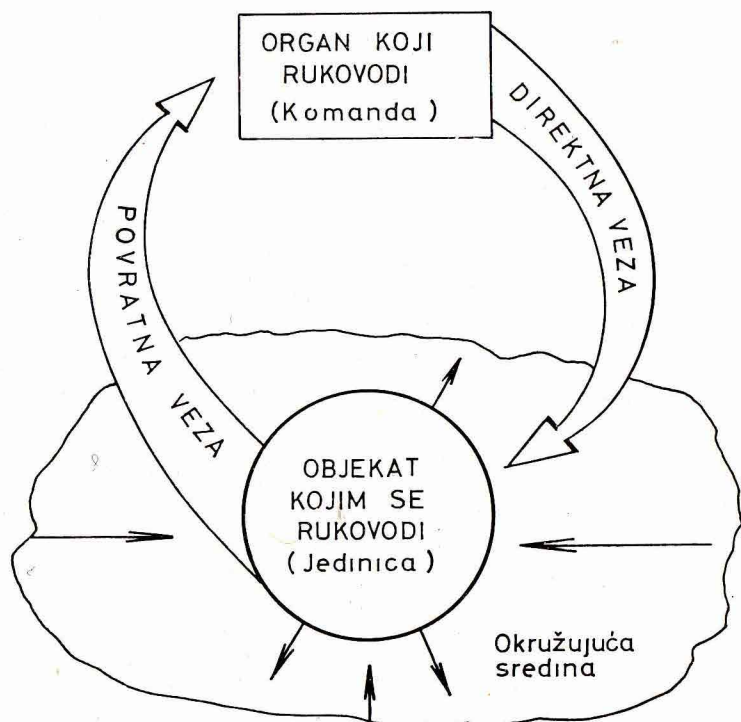
Po svom sadržaju rukovođenje predstavlja informacioni proces koji se obično sastoji iz: dobijanja početne informacije o objektu kojim se rukovodi i sredini koja ga okružuje; donošenja odluke i postavljanja zadataka objektu kojim se rukovodi (predaja komandne informacije). Pri ostvarivanju tih operacija obrazuje se svojevrsan zatvoreni krug (sl. 3), u kome postoji organ rukovođenja koji rukovodi, objekat rukovođenja, tj. jedinice kojom se rukovodi i kanali direktne i povratne veze koji spajaju organ rukovođenja, tj. komandu i objekat kojim se rukovodi, odnosno jedinicu koja izvršava dobijeni zadatak.

Sadržaj procesa rukovođenja se ne iscrpljuje postavljanjem zadatka objektu (jedinici) kojim se rukovodi. Jer, izdavanju zadatka prethodi donošenje odluke.

Za donošenje optimalne odluke organ rukovođenja mora imati odgovarajuću početnu informaciju, tj. podatke o stanju i mogućnostima objekta kojim se rukovodi, i o spoljnim faktorima (okruženju) koji mogu pozitivno ili negativno uticati na ostvarenje postavljenog cilja. Prema tome, dobijanjem odgovarajućih početnih informacija

¹⁾ Umesto termina rukovođenje u kibernetici se upotrebljava termin upravljanje.

počinje da teče svaki proces rukovođenja, kod koga princip obratne veze predstavlja jedan od vrlo značajnih principa rukovođenja. Bez te veze ne može se zamisliti uspešno rukovođenje, jer znamo da bez početne informacije o objektu rukovođenja (jedinici) i njegovom okruženju organ rukovođenja ne može doneti pravilnu odluku i postaviti mu realan zadatak.

Proces rukovođenja ima navedeni sadržaj ne samo u procesu pripreme za dejstvo već i u dinamici, tj. u toku izvršenja postavljenog zadatka od objekta kojim se rukovodi. Tu organ rukovođenja, stalno ili periodično, preko kanala obratne veze, prati dejstva objekta kojim se rukovodi i faktore koji utiču na tok tog dejstva. U slučaju odstupanja od predviđenog toka, donosi korektivnu odluku, pa preko kanala direktne veze postavlja objektu (izvršiocu) dopunski ili novi zadatak. Ove operacije se više puta ponavljaju sve do postizanja datog cilja dejstva. Prema tome, proces rukovođenja ima jasno izražen ciklusni karakter. S gledišta kibernetike, njegovu os-

novu čini cirkulisanje informacija, tj. njihovo prikupljanje, čuvanje, obrada (analiza i pretvaranje u odluku), predaja i korišćenje.

Naveden je samo opšti kibernetički pojam rukovođenja kao informacionog procesa, bez obzira gde se on izvodi: u živom organizmu, mašini ili društvenom životu.

Kao što se zbog rukovođenja (upravljanja) u čovekovom organizmu vrši pravilna razmena materija, održava normalan krvotok i teče odgovarajući psihički život, isto tako je u svakom vojnom organizmu (vojnoj organizaciji) rukovođenje, odnosno komandovanje dužno da obezbedi njegovo pravilno funkcionisanje.

Rukovođenje je neophodan funkcionalni elemenat svake organizacije ljudskog društva. Ono obezbeđuje najcelishodnije ostvarenje ciljeva koji su postavljeni pred organizaciju i pojedine njene delove. Pri tome, ono priprema, podstiče i vodi organizaciju kroz čitav proces njenog funkcionisanja. Iz takvog karaktera funkcije rukovođenja proizilazi i veoma velika odgovornost ljudi koji je obavljaju. Od njihovih moralnih kvaliteta, znanja, umešnosti, zalaganja i smelosti u znatnoj meri će zavisiti napori, rezultati, a često i sudbina ljudi koji učestvuju u sporovođenju date akcije. Zbog toga s pravom ističemo da je rukovođenje jedan od najsloženijih ljudskih delatnosti. Posebno, ono je složeno pri rukovođenju jedinicama u oružanoj borbi.

Opšti cilj rukovođenja jedinicama u oružanoj borbi sastoji se u tome da se njima obezbede povoljni uslovi za izvršavanje borbenih zadataka, tj. da se neprijatelju nanese što veći gubici u živoj sili i tehnici, uz najmanje mogući utrošak sopstvenih snaga, sredstava i vremena. Međutim, uslovi za postizanje toga cilja su vrlo složeni, jer oružana borba je dvostrani proces u kome svaka strana teži da uništi svoga protivnika, ne samo snagom oružja, već i snagom ljudskog razuma. U tim uslovima greške vojnih starešina mogu imati vrlo velike društvene posledice. Zbog toga s pravom nas upozorava jedan od junana knjige K. Simonova: *Vojnici se ne rađaju*: »U ratu nema proba na kojima se može probno odigrati, prvo nepravilno, a zatim kako treba. U ratu nema rukopisa koji se mogu pocepiti pa ponovo napisati. *Ovde se piše krvlju, sve od početka do kraja, od »a« do poslednje tačke...*« (podvukao S. T.). Sve to nam ukazuje na veliku odgovornost vojnih starešina ne samo za izvršenje borbenih zadataka, već i za živote svojih potčinjenih, a u stratezijskim razmerama i za sudbinu zemlje u celini.

Uspešno rukovođenje u tako složenim uslovima može se postignuti samo uz pomoć naučno fundirane teorije, koja će pouzdano osvetljavati i krčiti put praksi rukovođenja.

Kibernetika daje teoriji rukovođenja jedinicama poznavanje samo veoma opštih zakonitosti u procesu rukovođenja, koje mogu biti matematički formalizovane, modelirane i izražene. Ali kibernetika, i pored njenog velikog značaja, nije univerzalna. Ona ne istražuje specifične zakonitosti rukovođenja u društvenim sistemima, u koje spada i rukovođenje (komandovanje) jedinicama u miru i ratu.²⁾

Prema tome, postojanje i razvoj kibernetike ne isključuju potrebu istraživanja praktične delatnosti komandi i razrade teorije rukovođenja koja treba da krči put praksi.

Predmet teorije rukovođenja je istraživanje i otkrivanje zakonitosti u procesu rukovođenja jedinicama u miru i ratu.

Sadržaj teorije rukovođenja. Ova teorija se sastoji iz četiri međusobno zavisne i uslovljene tematske oblasti u kojima se istražuju i izučavaju: (1) opšti teorijski, (2) organizacijsko-strukturalni, (3) tehnički i (4) organizacijsko-metodološki problemi rukovođenja.

Opšta oblast. Ona obuhvata opšta teorijska pitanja, kao što su: forma i sadržaj rukovođenja jedinicama i njegovo mesto u teoriji ratne veštine; opšte i posebne zakonitosti procesa rukovođenja jedinicama u miru i ratu; tendencije razvoja teorije i prakse rukovođenja; uzajamna povezanost teorije rukovođenja jedinicama sa drugim naukama i naučnim disciplinama (filozofijom, sociologijom, psihologijom, logikom, teorijom prava, etikom, ekonomijom, matematikom, kibernetikom, ergonomikom i dr.) i mogućnost primene dostignuća tih nauka u teoriji i praksi rukovođenja.

Organizacijsko-strukturalna oblast, u kojoj se izučavaju: principi izgradnje sistema rukovođenja, namena, sastav, prava i dužnosti organa komande i lica koja u njima rade, kao i njihovi međusobni odnosi u sistemu rukovođenja; principi izbora i rasporeda starešinskog sastava; sistem komandnih mesta, njihova namena, sastav, razmeštaj i premeštanje.

Organizacijsko-metodološka oblast. U okviru ove oblasti izučavamo: sadržaj i metod rada komandi, njenih organa i starešina u

²⁾ U svim društvenim sistemima najveći značaj imaju ljudi. U procesu rukovođenja starešina, pre svega, rešava probleme međusobnih odnosa. Te probleme nije moguće matematički formalizovati, modelirati i rešavati pomoću elektronskih računara. Na dostignutom stepenu razvoja nauke cilj primene matematičkih modela, mrežnih dijagrama i automatizacije u oblasti rukovođenja može biti samo da se obezbedi primena naučno osnovanih, pravovremenih i tačnih podataka za donošenje optimalnih odluka i da se poveća efektivnost rada organa za rukovođenje. »Teorija o komandovanju jedinicama, pritiskom na dugme« pripada prošlosti. Njeni propagatori našli su već druge teme i probleme oko kojih dižu prašinu.

toku pripreme i izvršenja borbenih i neborbenih zadataka. Pri ovome moraju se dati jasne i naučno osnovane preporuke: ko, šta, kada, gde i kako treba da radi, kakvim metodama i sredstvima treba da se koristi u svim fazama procesa rukovođenja, i to na svim komandnim stepnima — taktičkom, operativnom i stratezijskom.

Tehnička oblast. U okviru ove oblasti izučavamo mogućnosti i perspektive primene mehanizacije i automatizacije i iznalazimo kriterijume za utvrđivanje optimalnog odnosa između ljudskog i tehničkog faktora u procesu rukovođenja. Pored toga, definišemo taktičko-tehničke zahteve za razvoj tehničkih sredstava za: prikupljanje informacija; obradu informacija i izvršenje operativno-taktičkih proračuna; oformljivanje i umnožavanje dokumenata; prenos informacija; obezbeđenje pokreta i uspešnog rada komande u pokretu (razvoj komadno-štabnih vozila).

Iz navedenog vidimo da je predmet i sadržaj istraživanja teorije rukovođenja vrlo obiman, delikatan i za uspeh prakse rukovođenja veoma značajan. Istraživanje i izučavanje tako obimnih, složenih i raznovrsnih problema, uzgredno s drugim problemima ratne veštine, kako je to rađeno do pre nekoliko godina, postalo je teško, a skoro i nemoguće, jer to dovodi do zbrke u teoriji i ozbiljnih nesporazuma u praksi rukovođenja.

Da bi se otklonile te teškoće, u toku nekoliko poslednjih godina ulažu se napor da se konstituiše teorija rukovođenja u posebnu naučnu disciplinu, koja je sastavni deo teorije ratne veštine. Pri tome, ratnu veštinu sačinjava: *teorija upotrebe snaga i sredstava* (sastav i namena naoružanja, mogućnosti, zakonitosti, načela i principi dejstva u oružanoj borbi, operaciji, boju, borbi itd.) i *teorija rukovođenja*. Obe te teorije su međusobno tesno povezane i zavisne, jer se uspešno rukovođenje jedinicama ne može zamisliti ako se ne zna kako one treba da dejstvuju u oružanoj borbi. Isto tako nemoguće je obezbediti uspešno dejstvo tih jedinica ako se ne znaju principi rada komandi koje treba da njima rukovode u toku pripreme i izvođenja borbenih dejstava.

Zbog razvoja teorije rukovođenja praksa rukovođenja sve više gubi subjektivna obeležja i sve se više zasniva na nauci i koristi se njenim dostignućima.

Budući da je teorija rukovođenja, sve do pre nekoliko godina, izučavana tako reći uzgredno sa drugim problemima ratne veštine i da se ona još nalazi u fazi konstituisanja u posebnu naučnu disciplinu, sasvim je razumljivo da u njoj još nije mogla biti izvršena potpuna sistematizacija i izgrađena odgovarajuća terminologija. Nedo-

statak te sistematizacije i terminologije stvara velike teškoće i do-
vodi do nesporazuma pri razmatranju i rešavanju problema i teorij-
skog, i praktičnog karaktera. Pored ostalog, time je uslovljena i pot-
treba traženja i pronalaženja odgovora na pitanje: *da li se u vojnoj
organizaciji rukovodi ili komanduje, ili se, pak, rukovodi i koman-
duje?*

Već je bilo govora o tome da Bešlajnova sistematizacija procesa
rukovođenja, za koju se zalaže i drug Jovanović, ima ozbiljne slabos-
ti zbog toga što komandovanje svodi na naređivanje i što iz procesa
komandovanja isključuje odlučivanje koje prethodi naređivanju, a
koje u vojnoj organizaciji predstavlja osnovnu dužnost i isključivo
pravo komandanta (komandira) jedinice. Kada analiziramo osnovne
delatnosti komandanta (komandira) i drugih organa komande, lako
uočavamo da te delatnosti prelaze okvire koje im Bešlajn daje svo-
jom sistematizacijom. Komandovanje obuhvata celokupni proces ra-
da komandanta (komandira) i drugih organa komande. Polazeći od
forme i sadržaja tog procesa, njegova definicija može biti skoro is-
tovetna definiciji datoj za rukovođenje. U skladu s tim možemo reći:

*Komandovanje je dinamički proces u kome komanda (organ ko-
mandovanja) određuje cilj predstojeće akcije i neprekidno usmerava
datu jedinicu (objekat komandovanja) ka realizaciji toga cilja.*

*Komandovanje je intelektualna aktivnost starešina koja ima svo-
ju svrhu i svoj sadržaj. Svrha komandovanja je obezbeđenje nepre-
kidnog i efikasnog funkcionisanja (dejstva) organizacije kojom se ko-
manduje. Sadržaj komandovanja je dirigovanje organizacijom u ce-
lini i njenim delovima pri izvršavanju zadataka u miru i ratu.*

Tražeći razlike i identičnosti između rukovođenja i komandova-
nja, dolazimo do zaključka da je proces rukovođenja i komandova-
nja potpuno identičan i po formi i po sadržaju. Zbog toga taj proces
možemo zvati: *rukovođenje* (vojno rukovođenje) ili *komandovanje*.
Do istog rezultata dolazimo kada uporedimo predmet i sadržaj teo-
rije rukovođenja i teorije komandovanja. Odmah možemo zaključiti
da je to jedinstvena teorija, koju možemo zvati: *teorija rukovođenja*.
(teorija vojnog rukovođenja) ili *teorija komandovanja*.

Prema tome, jedinstven proces rada komandanta (komandira) i
ostalih organa komande i jedinstvena teorija koja izučava taj proces,
zahteva i korišćenje jedinstvenog termina za označavanje toga pro-
cesa. Pri izboru toga termina potrebno je imati u vidu da je za dalj-
nji razvoj teorije i prakse u toj oblasti sasvim irelevantno da li ćemo
koristiti termine *rukovođenje* ili *komandovanje*.

Međutim, pri upotrebi termina *rukovođenje* moramo imati u vidu da se taj termin koristi u svim oblastima društvene delatnosti i da *rukovođenje u vojnoj organizaciji* ima neke specifičnosti u odnosu na rukovođenje u drugim organizacijama naše samoupravne socijalističke zajednice. Te specifičnosti su znatno više izražene u sociološkoj, nego u tehnološkoj komponenti rukovođenja. One, pre svega, proizilaze iz tzv. *komandnog odnosa*. Takav društveni odnos karakteriše isključivo pravo komandanta (komandira) da donosi odluke o upotrebi snaga i sredstava svoje jedinice i obaveza svih pripadnika jedinice da bez pogovora izvršavaju te odluke. Naše samoupravno socijalističko društvo sankcionisalo je takve društvene odnose u svojoj vojnoj organizaciji i zbog njenog karaktera i zbog karaktera njenih ciljeva i zadataka, a pre svega i najviše zbog uslova u kojima će ta organizacija izvršavati svoje zadatke u eventualnom budućem opštenarodnom odbrambenom ratu.

Prilikom donošenja novog Ustava SFRJ, zakonodavac je imao u vidu navedene specifičnosti rukovođenja u našim oružanim snagama i tražio je rešenja da u novom Ustavu terminološki izrazi te specifičnosti. Rešenje je nađeno u upotrebi dva termina, tako da se umesto termina rukovođenje, odnosno komandovanje istovremeno koriste oba ova termina: »rukovođenje i komandovanje«. Ovim je potpuno izražena specifičnost rukovođenja u oružanim snagama. Međutim, u pogledu lingvističkih zahteva, verovatno je moglo i trebalo biti nađeno prikladnije rešenje. Ali, svakako, to nas ne može osloboditi obaveze da upotrebljavamo terminologiju koja je uneta u naš Ustav.

Rukovođenje i komandovanje je jedinstven proces, koji, zavisno od kriterija, možemo raščlaniti na veći ili manji broj funkcija. Međutim, ako prihvatimo već navedeno shvatanje da u hijerarhiji funkcija naređivanje i organizacija sadejstva (koordinacija) ne mogu imati isti rang sa organizovanjem, već da mogu biti faze funkcije organizovanja, onda proces rukovođenja i komandovanja možemo raščlaniti i sistematizovati u pet međusobno uslovljenih i zavisnih funkcija. To su: *planiranje, organizovanje, kontrolisanje, stimulisanje, analiza i korišćenje iskustava*.³⁾ Daljnja razrada ovih funkcija zahteva posebnu studiju koja po obimu i značaju prelazi okvire ovog teksta.

U ovom članku učinjen je pokušaj da se utvrde osnovne karakteristike procesa rukovođenja i komandovanja i po formi i po njegovom sadržaju, i da se definišu predmet i sadržaj teorije rukovođenja

³⁾ Ima mišljenja da odlučivanje zbog njegovog dominantnog značaja treba izdvojiti i izučavati kao posebnu funkciju procesa rukovođenja i komandovanja.

i komandovanja, jer uspešno rešenje tih problema predstavlja jedan od značajnih preduslova za pravilno shvatanje i definisanje procesa rukovođenja i komandovanja, i za utvrđivanje njihovog odnosa u teoriji i praksi vojne organizacije.

Budući da je teorija rukovođenja i komandovanja jedna od najmlađih naučnih disciplina u okviru vojne nauke, razmatrana pitanja, sasvim prirodno, moraće još dugo biti predmet našeg posebnog interesovanja. Svakako, pri traženju odgovarajućih rešenja, pored ostalog, možemo koristiti i odgovarajuća rešenja i dostignuća u oblasti naučne teorije i prakse industrijskog rukovođenja, ali pri tome ne bismo smeli nekritički prihvatati i prenositi ta dostignuća i rešenja u našu teoriju i praksu rukovođenja i komandovanja.